

3. Резолюція представників урядів держав-членів на засіданні Ради від 17 жовтня 2000 р., що доповнює резолюції від 23 червня 1981 р., 30 червня 1982 р., 14 липня 1986 р. та 10 липня 1995 р. щодо захисних характеристик паспортів та інших проїзних документів. Офіційний вісник Ради Європи. С 310, 28/10/2000. P.0001–0004.URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:42000X1028>.(дата звернення: 23.10.2020).

4. Тихонова В.І., Захарова Т.О. Дослідження документів, виготовлених за новітніми технологіями. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики:зб. наук. праць. Харків, 2010. С. 292–298.

5. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11. 2012 р. № 5492-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 51. С. 716.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17>. (дата звернення: 21.10.2020).

Нікітіна-Дудікова Ганна Юрївна,
доцент кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ДІТЕЙ

Проблеми криміналістичної методики розслідування злочинів традиційно перебувають у центрі уваги вчених-криміналістів та практичних працівників у сфері правоохоронної діяльності.

Сьогодні злочинність набуває нових кількісних та якісних ознак, удосконалюються способи і методи злочинної діяльності, заподіюється значна шкода суспільним інтересам та правам громадян. Відповідно, виникає потреба формування сучасних криміналістичних методик розслідування злочинів, які будуть максимально враховувати потреби практичної діяльності у боротьбі зі злочинністю. Вказане стосується злочинів проти статевої свободи на недоторканості дітей, адже вказані злочинні діяння завдають непоправної шкоди дитині, суспільству, державі.

Україна послідовно рухається до високих демократичних стандартів згідно із євроінтеграційним напрямом розвитку. Наша держава зобов'язалася забезпечити максимальне дотримання прав і свобод дітей, а у випадку вчинення відносно них злочинів – гарантувати виконання завдань кримінального провадження – а саме здійснити захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, гарантувати охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечити швидке, повне та неупереджене розслідування і судовий розгляд з тим,

щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України) [1].

Вважаємо об'єктивно необхідною потребу наукової розробки, формування теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, тобто, – розробки відповідної криміналістичної методики.

Вказана криміналістична методика повинна будуватися як комплексна, адже критерієм для її виокремлення є кримінально-правові та криміналістично значущі ознаки. Вони знаходять свій теоретичний зміст та практичний вираз у всіх структурних елементах вказаної криміналістичної методики – від криміналістичної характеристики до профілактичної діяльності щодо запобігання даним злочинам.

Важливо врахувати, що криміналістична методика розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей повинна ґрунтуватися на міцному фундаменті – тобто, напрацюваннях провідних вчених, які у своїх працях визначили основи криміналістичної методики як структурної частини науки криміналістики, частини навчального курсу та системи криміналістичних рекомендацій з розслідування злочинів.

Фундаментальні засади криміналістичної методики розкриті у наукових працях українських вчених-криміналістів: Ю. П. Аленіна, Л. І. Аркуші, В. П. Бахіна, А. Ф. Волобуєва, В. Г. Гончаренка, В. Я. Горбачевського, В. А. Журавля, А. П. Запотоцького, А. В. Іщенка, О. Н. Колесніченка, В. П. Колмакова, В. О. Коновалової, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, О. В. Одерія, М. А. Погорецького, М. В. Салтевського, О. А. Самойленко, Д. Б. Сергєєвої, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського, Ю. М. Черноус, С. С. Чернявського, В. Ю. Шепітька, Б. В. Щура та ін.

Домінуючим є практичне спрямування криміналістичної методики розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. З даного приводу слід навести слова Б. В. Щура, що змістовну частину криміналістичної методики складають методичні рекомендації, які є комплексами взаємопов'язаних типових порад, апробованих слідчою практикою, і пропонуваннях до застосування в розслідуванні окремих видів злочинів, що спрямовані на оптимізацію слідчої діяльності [2, с. 8, 9].

Саме за змістом криміналістичної методики, як особливого розділу науки криміналістики, аналізується накопичений досвід слідчої, експертної, судової практики, відшукуються найефективніші

прийоми, методи та засоби розслідування та попередження різних категорій злочинів. Розроблені наукою криміналістичні рекомендації є важливим інструментарієм слідчого, інших компетентних суб'єктів, що залученні до кримінального провадження – своєрідним алгоритмом дій у типових слідчих ситуаціях [3, с. 567].

Визначаючи структуру та зміст криміналістичної методики розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, вважаємо за доцільне прийняти за основу думку В. В. Тіщенко, який запропонував такий підхід до визначення елементів окремих методик розслідування: 1) криміналістичний аналіз відповідної категорії злочинів (їх криміналістична класифікація та характеристика); 2) обставини, що підлягають з'ясуванню й установленню; 3) аналіз та оцінювання вихідних ситуацій на перевірному етапі розслідування; 4) типові слідчі ситуації, типові версії, завдання й засоби їх перевірки та вирішення (криміналістичні програми) на перевірному й початковому етапах розслідування; 5) слідчі ситуації, завдання та програми їх вирішення на наступному й заключному етапах розслідування; 6) тактичні й організаційні особливості проведення слідчих дій і тактичних операцій [4, с. 375]. Ці елементи деталізують і наповнюють відповідним змістом за кожною конкретною методикою розслідування. Вказані положення будуть враховані під час побудови криміналістичної методики розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей.

Приймаючи за основу наукові погляди вчених, хочемо зауважити, що враховуючи особливості криміналістичної характеристики злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, вважаємо за доцільне включити до складу досліджуваної криміналістичної методики такі елементи як організаційно-тактичні засади взаємодії слідчого із іншими суб'єктами (відповідно до внутрішніх і зовнішніх видів взаємодії у процесуальних та непроцесуальних формах) під час кримінального провадження, а також організаційно-тактичні засади використання спеціальних знань.

Враховуючи, що у ряді випадків злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей виходять за межі кордонів країни, адже злочинець та потерпіла дитина можуть бути громадянами різних держав, спосіб вчинення злочину може бути пов'язаний із поширенням інформації через мережу Інтернет та ін., вважаємо за потрібне включити до складу розроблюваної криміналістичної методики питання міжнародного співробітництва між державами та їх компетентними органами, а також із залучення міжнародних правоохоронних та громадських організацій до вирішення поставлених завдань.

Не менш важливим структурним елементом розроблюваної криміналістичної методики є профілактична діяльність щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. Як свідчить вивчення розроблених криміналістичних методик, нині питання

профілактики у криміналістичних дослідженнях висвітлюється недостатньо. Це спричиняє наявність проблемних питань у роботі практичних працівників і негативно позначається на стані боротьби зі злочинами, які посягають на права та свободи дітей.

Проблеми розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей були і є предметом наукових досліджень у науці кримінального права, кримінології, кримінального процесу, судової експертизи, оперативно-розшукової діяльності, юридичної психології. На нашу думку, враховуючи наявні надбання, нині є потреба побудови комплексної криміналістичної методики розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-172>.

2. Щур Б. В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.09. Харків, 2011. 32 с.

3. Криміналістика : підручник / [В. В. Пяковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пяковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Право, 2020. 752 с.

4. Тіщенко В. В. Виникнення, розвиток і сучасний стан криміналістичної методики розслідування. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія» : зб. наук. пр. Одеса, 2017. Т. XIX. С. 361–381.

Обшаров Сергій Володимирович,
декан факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО ТА ПРАЦІВНИКА ОПЕРАТИВНОГО ПІДРОЗДІЛУ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ТЕОРЕТИКО- ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Однією з головних завдань діяльності правоохоронних органів України є повне й швидке розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, викриття винних у злочинній діяльності та притягнення їх до кримінальної відповідальності. Втім, останнім часом динамічні зміни у характері злочинності і умовах боротьби з нею наочно демонструють недостатність старих засобів й методів правової, організаційної, технічної і тактичної протидії злочинності і необхідність їх істотного оновлення, удосконалення та розвитку з